

Iranian Journal of Educational Society

Designing and Validating the Saleh School Establishment Model

Jamile Sharaf¹, Nadergholi Ghorchian^{2*}, Kolsom Nami³, Mahmoud Sabahizadeh⁴

1. PhD student, Department of Educational Management, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.
2. Professor, Department of Educational Management and Higher Education, School of Management and Economics, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

✦ **Corresponding Author Email:** naghourchian@gmail.com

Research Paper

Abstract

Receive: 2022/04/14
Accept: 2022/09/02
Published: 2023/06/03

Keywords:

Saleh School, Saleh School Establishment, Education.

Article Cite:

Sharaf J, Ghorchian N, Nami K, Sabahizadeh M. (2023). Designing and Validating the Saleh School Establishment Model, Iranian Society of Sociology of Education. 9(1): 113-124.

Purpose: A Saleh school is a school for the realization of a good life and the attainment of a healthy society. Therefore, the aim of the present study was designing and validating the Saleh school establishment model.

Methodology: The present study in terms of time was cross-sectional and in terms of purpose was applied. The research population was the experts of Saleh School of the Hormozgan province in 2021 year, which according to the principle of theoretical saturation number of 17 people of them by purposive sampling were selected as the sample. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed by coding method in MAXQDA software.

Findings: The findings showed that for Saleh school establishment model were identified 546 concepts in 29 subcategories and 14 categories. The categories were include promoting the status of education and its elements (with two sub-categories: promoting the status and value of education and promoting status of teachers and principals), management and performance improvement (with four sub-categories: attention to school management, coordination and communication, promotion of supervision and promotion of relationships and behaviors in school), politics, structure and administrative system (with two sub-categories: attention to policy issues and structure and promotion of the administrative system), attention to religious education (with one sub-category: attention to religious and national education), resources, space and equipment (with three sub-categories: attention to the issues and requirements of the physical space of the classroom and school, financing and utilization of equipment and technologies), utilization of capacities and attention to needs (with two sub-categories: attention to capacities and ecology of areas and need-based), human resources (with three sub-categories: utilizing capable human resources, empowering and motivating and attracting and employing), program and goal oriented (with four sub-categories: attention to national and local curriculum, attention to goal and program oriented, institutionalizing the value and importance of the document and operationalizing objectives and components of the transformation document), attention to quality and outcomes of the educational system (with two sub-categories: attention to consequences and outputs of educational system and enriching and improving the quality of school programs and activities), attention to experiences and research (with two sub-categories: using new perspectives and national and international experiences and research-oriented in the educational system), stakeholder and elite participation (with one subcategory: stakeholder and elite participation), individual differences (with one subcategory: observe individual differences), flexibility (with one subcategory: flexibility in the face of change) and teaching methods (with one subcategory: teaching methods), which according to the categories and subcategories the Saleh school establishment model was designed. Also, the content validity ratio of 0.84 and the content validity index of 0.89 according to experts' opinion indicated the appropriate validity of the Saleh school establishment model.

Conclusion: According to the identified categories and subcategories of the Saleh school establishment model in this research, education managers and planners can take an effective step to evaluate the realization of the Saleh school and the effort to establish it.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران

طراحی و اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح

جمیله شرف^۱، نادرقلی قورچیان^{۲*}، کلثوم نامی^۳، محمود صباحی زاده^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.
۲. استاد، گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.
۴. استاد یار گروه علوم تربیتی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

* ایمیل نویسنده مسئول: naghourchian@gmail.com

مقاله تحقیقاتی

چکیده

دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۵

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۱

انتشار: ۱۴۰۲/۰۳/۱۳

هدف: مدرسه صالح مدرسه‌ای برای تحقق حیات طیبه و دستیابی به جامعه سالم است. بنابراین، هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح بود.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نظر زمانی مقطعی و از نظر هدف کاربردی بود. جامعه پژوهش صاحب‌نظران مدرسه صالح استان هرمزگان در سال ۱۴۰۰ بودند که طبق اصل اشباع نظری تعداد ۱۷ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌ها با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری و با روش کدگذاری در نرم‌افزار MAXQDA تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که برای مدل استقرار مدرسه صالح ۵۴۶ مفهوم در ۲۹ زیرمقاله و ۱۴ مقوله شناسایی شد. مقوله‌ها شامل ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن (با دو زیرمقاله ارتقای جایگاه و ارزشمندی آموزش و پرورش و ارتقای منزلت و جایگاه معلمان و مدیران)، مدیریت و ارتقای عملکرد (با چهار زیرمقاله توجه به مدیریت مدارس، هماهنگی و ارتباطات، ارتقاء نظارت و ارتقاء روابط و رفتارها در مدرسه)، سیاست، ساختار و سیستم اداری (با دو زیرمقاله توجه به مسائل سیاست‌گذاری و ساختار و ارتقای سیستم اداری)، توجه به تربیت و پرورش دینی (با یک زیرمقاله توجه به تربیت و پرورش دینی و ملی)، منابع، فضا و تجهیزات (با سه زیرمقاله توجه به مسائل و ملزومات فضای کالبدی کلاس و مدرسه، تأمین منابع مالی و بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌ها)، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها (با دو زیرمقاله توجه به ظرفیت‌ها و زیست‌بوم مناطق و نیازمحوری)، نیروی انسانی (با سه زیرمقاله بهره‌گیری از نیروی انسانی توانمند، توانمندسازی و ایجاد انگیزه و جذب و بکارگیری)، برنامه و هدف محوری (با چهار زیرمقاله توجه به برنامه‌درسی ملی و بومی، توجه به هدف و برنامه محوری، نهادینه کردن ارزش و اهمیت سند و عملیاتی کردن اهداف و مولفه‌های سند تحول)، توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی (با دو زیرمقاله توجه به پیامدها و خروجی‌های نظام آموزشی و غنی‌سازی و ارتقای کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌های مدارس)، توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها (با دو زیرمقاله استفاده از دیدگاه‌های نوین و تجارب ملی و بین‌المللی و پژوهش محوری در نظام آموزشی)، مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان (با یک زیرمقاله مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان)، تفاوت‌های فردی (با یک زیرمقاله رعایت تفاوت‌های فردی)، انعطاف‌پذیری (با یک زیرمقاله انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات) و روش‌ها و شیوه‌های آموزشی (با یک زیرمقاله روش‌ها و شیوه‌های آموزش و تدریس) بودند که با توجه به مقوله‌ها و زیرمقاله‌ها مدل استقرار مدرسه صالح طراحی شد. همچنین، نسبت روایی محتوایی ۰/۸۴ و شاخص روایی محتوایی ۰/۸۹ بر اساس نظر صاحب‌نظران حاکی از اعتبار مناسب مدل استقرار مدرسه صالح بودند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به مقوله‌ها و زیرمقاله‌ها مدل استقرار مدرسه صالح شناسایی شده در این پژوهش، مدیران و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش می‌توانند گام موثری در جهت ارزیابی میزان تحقق مدرسه صالح و تلاش برای استقرار آن بردارند.

واژگان کلیدی:

مدرسه صالح، استقرار مدرسه صالح، آموزش و پرورش.

استناد مقاله:

شرف ج، قورچیان ن، نامی ک، صباحی زاده م. (۱۴۰۲). طراحی و اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح، انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران. (۹): ۱۱۳-۱۲۴.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

آموزش و پرورش به‌عنوان یک نهاد علمی و فرهنگی بسترساز شرایطی است که کودکان و نوجوانان جامعه را در مسیر تکوین رسالت‌های تربیتی جامعه قرار دهد و امروزه به همان اندازه که مدارس توسعه یافته‌اند و مسئولیت‌های جدیدی را پذیرفته‌اند، به همان اندازه اداره و مدیریت آنها نیز پیچیده‌تر شده است (Kolb, Frohlich and Schmidpeter, 2017). مدرسه مکانی امن و غنی‌شده با برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای همه دانش‌آموزان است که نقش مهمی در ارتقای دانش و مهارت دانش‌آموزان و ایجاد آمادگی در آنها متناسب با انتظاراتی حال و آینده جامعه دارد. بنابراین، مدارس امروزی به‌دنبال تغییر بنیادی در خود برای پاسخگویی به نیازهای جدید دانش‌آموزان هستند و این امر ضرورت تجدیدنظر جدی در آموزش، یاددهی، یادگیری، محیط، فناوری، تجهیزات، امکانات و غیره را بیش از پیش نمایان ساخته است (Bano, Zowghi, Kearney, Schuck and Aubusson, 2018). اهداف مدرسه بازتابی از انتظارات جامعه و بر مبنای ارزش‌های حاکم بر جامعه تعیین و مدرسه، دانش‌آموزان را به‌سوی تربیت شهروند ایده‌آل و مناسب سوق می‌دهد. بنابراین، مدرسه به‌عنوان عنصری از آموزش و پرورش در جوامع امروزی کلیدی‌ترین نهاد آموزشی در تربیت شهروندی است. چون که با کمک آموزش‌های مدرسه‌ای شاکله شخصیتی و رفتاری دانش‌آموزان شکل می‌گیرد (Corral-Abos, Aibar, Estrada-Tenorio, Julian, Ibor & Zaragoza, 2021). متأسفانه نظام آموزشی کشور ایران در چند دهه گذشته علی‌رغم تلاش‌های بسیار مسئولین و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت با چالش‌های جدی روبرو بوده که برای برطرف کردن این چالش‌ها سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در شش زیرنظام راهبری و مدیریت، برنامه‌درسی، تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، تأمین و تخصیص منابع مالی، تأمین فضا، تجهیزات و فناوری و پژوهش و ارزشیابی تدوین شد (Mohammadi, Zolfaghari Zafrani, Navidadehm and Torani, 2020).

بررسی‌ها حاکی از آن است که نیاز به تغییر و تحول در نظام آموزش و پرورش کشور و مهم‌ترین بخش آن یعنی مدرسه امری لازم و ضروری است. چون که با مشکلات زیادی از قبیل اداره مدارس با روش‌های سنتی، ساختار هرمی مبتنی بر تمرکز شدید، انعطاف‌پذیری بسیار کم، ناتوانی در تعامل و هماهنگی مناسب با محیط بیرون، سطح پایین مشارکت و تعامل مثبت در سطوح مختلف، توجه کم به تفکر واگرا، پژوهش‌اندیش‌مندان، نوآوری، خطرپذیری و خلاقیت، تأکید نداشتن بر یادگیری مستمر و پویا، نداشتن برنامه مسنجم برای رشد و توسعه مستمر صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان، توجه زیاد به فردگرایی، اهمیت کم تشکیل تیم‌های کاری، توجه کم به عوامل انگیزشی، تأکید زیاد به آموزش صرف و نه به فرایند یادگیری مواجه می‌باشد (Shahsavari, Soleimanpour Omran and Hafezian, 2022). پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به تبع فضای حاکم بر جامعه، باورهای اعتقادی و انقلابی و پایبندی‌های دینی قوت بیشتری گرفت و جزء شایستگی‌های ضروری معلمان معرفی شد. چنانچه هدف تأسیس مراکز تربیت معلم چنین بیان شد: مراکز به‌منظور تربیت معلمان صالح، ذی‌فن، آگاه و معتقد به ولایت فقیه جهت تأمین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش سراسر کشور. همچنین، تحول قابل ملاحظه دیگر در آموزش و پرورش، انتظاراتی مذکور در سند تحول بنیادین و مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۰ بود (Rezaei, 2019). مدرسه مطلوب فضای اجتماعی هدفمندی است که از طریق زنجیره‌ای از موقعیت‌ها، فرصت حرکت رشدیابنده و تعالی‌بخش را برای متریان فراهم سازد و در آن شایستگی‌های لازم برای درک و بهبود موقعیت خود و دیگران از طریق یادگیری‌های رسمی و غیررسمی کسب می‌شود. به‌طور کلی برخورداری از حیات طیبه و تحقق جامعه صالح، نیازمند مدرسه صالح است و در فلسفه تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران تعبیر مدرسه صالح به‌عنوان جلوه‌ی جامعه صالح برای مدرسه مطلوب انتخاب گردیده است (Mirzaei, Beheshti and Imani Naeeni, 2019).

در واقع، مدرسه صالح یکی از نمودهای بسترساز جامعه صالح است که برای تربیت انسان متعالی که همان عبد صالح مصلح است، ایفا نقش می‌کند. بنابراین، برای رسیدن به جامعه صالح باید مدرسه صالح داشت؛ به این معنا که برای رسیدن به جامعه صالح باید افرادی را تربیت کرد که صالح باشند تا بتوانند جامعه صالح را محقق کنند و به همین دلیل محیط‌های آموزشی باید به سمت تربیت دانش‌آموخته صالح گام بردارند (Baradaran and Nayeripour, 2021). بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، جامعه صالح نیازمند مدرسه صالح در کنار خانواده صالح است، لذا با عنایت به غایت جریان تربیت یعنی آماده‌شدن متریان برای تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی و نیز با توجه به اصل عقلانی تناسب بین وسیله و هدف لازم است فضاهای تربیتی از ویژگی‌های جمعی حیات طیبه برخوردار باشد تا به مثابه کانون تجلی‌بخش حیات طیبه امکان تجربه این نوع زندگانی را برای همه متریان فراهم آورد. بنابراین، جامعه‌ای که تحولات خود را بر مبنای مسائل ارزشی و اسلامی بنا می‌کند، منشأ اثر بودن مدرسه صالح در آن تردیدناپذیر است. چون که فرایند بسط ظرفیت‌های انسانی از راه تعدیل غرایز و تأمین نیازهای مادی و معنوی انسان با عمل به جامعیت اسلام برای پرورش ایمان و عمل صالح در بستر عدالت فراگیر برای دستیابی به حیات طیبه ممکن می‌باشد (Nayeripour and Baradaran, 2020).

در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مدرسه برتر تحت عنوان مدرسه صالح معرفی و برای آن هفت ویژگی ساده‌سازی، پالایش، متناسب‌سازی، تعادل، انعطاف‌پذیری، رابطه احسان و عدالت و مشارکت و تعاون در نظر گرفته شده است. ساده‌سازی: نخستین ویژگی مدرسه صالح است که بر اساس آن تجارب و محیط مدرسه به شکل ساده و غیرتصنعی باید متناسب با شرایط رشد متربیان و ناظر به چالش‌ها و مسائل واقعی زندگی آنان باشد. پالایش: با نظر به حساس بودن جریان رشد متربیان، مراقبت دائم از نتایج ناخوشایند برخی از تجربیات محیط مدرسه ضرورت می‌یابد، لذا مدرسه باید محیطی امن و حمایت‌گر از دو حیث جسمانی و روانی برای متربیان فراهم کند. متناسب‌سازی: تجربه‌های مدرسه باید در ابعاد مدیریت، مربیان، فضا و تجهیزات متناسب با شرایط رشدی متربیان باشد. تعادل: این ویژگی به توجه همه‌جانبه و یکپارچه به ویژگی‌های انسانی در تمام ابعاد و نه صرفاً در بعد عقلانی اشاره دارد. بر اساس آن مدرسه باید عهده‌دار انتقال دانش بشری، مهارت‌های پژوهشی، مهارت‌های عملی، ارزش‌ها و گنجینه معارف بشری به متربیان باشد. انعطاف‌پذیری: نظام مدرسه باید با توجه به اصول کثرت‌گرایی و تفاوت‌های فردی سازوکار خود را به‌گونه‌ای منعطف سازد تا زمینه تعالی متربیان فراهم گردد و بدین‌سبب سازگاری مدرسه با شرایط متنوع زندگی متربیان را میسر سازد. رابطه احسان و عدالت: این ویژگی از اهداف بعثت انبیا است که زمینه‌ساز تربیت افراد محسن و عادل و لازمه تحقق حیات طیبه در جامعه صالح است و نبود آن موجب عقب‌ماندگی فکری و فرهنگی و ناتوانی و تکیه بر دیگران می‌شود. وجود این ویژگی در مدرسه صالح، فضایی احترام برانگیز و شوق‌آور برای کسب شایستگی‌ها فراهم می‌کند. مشارکت و تعاون: تولد و رشد انسان در جامعه لزوم اجتماعی‌بودن تربیت را ایجاد می‌کند، لذا محیط تربیتی مدرسه صالح باید آکنده از فضای رفاقت و تعامل سازنده با دیگران و رقابت هر فرد با خودش باشد (Shokohi, Soorgi, Mohammadi and Mohammadzadeh, 2018).

در سند تحول آموزش و پرورش بر مدرسه صالح تاکید شده که هدف این مدرسه تحقق حیات طیبه است. چون که اکوسیستم مدرسه صالح در تعامل با محیط ضمن درک نیازها و ارتقای یادگیری می‌تواند تحول‌آفرین شده و رشد و پویایی دو‌جانبه ایجاد کند. چنین مدرسه‌ای می‌تواند در جریان‌های اجتماعی ناظر به اصلاح مداوم موقعیت، فعال باشد، مشارکت کند و مشارکت بپذیرد؛ این مشارکت می‌تواند با نهادهای محلی به‌خصوص با مدارس و دانشگاه‌ها و سایر نهادها صورت بگیرد تا در این ارتباط با مشکلات، مسائل و نیازهای شناسایی‌شده و در شبکه‌ای با برنامه‌ریزی به حل مشکلات اقدام کند. همچنین، مدرسه از منابع و فرصت‌های موجود در جامعه محلی برای رشد و توسعه خود و حل مسائل استفاده می‌کند و در چنین مدرسه‌ای، خانواده، مدرسه و دانشگاه، کانون‌های فرهنگی و تربیتی، شوراها و بستر جامعه محلی فضاهای تربیتی مکملی هستند که در کنار یکدیگر برای تربیت دانش‌آموخته صالح و شکل‌گیری امت اسلامی تلاش می‌کنند (Baradaran and Nayeripour, 2021). بنابراین، مدرسه صالح به‌عنوان کانون عمل و جلوه عمل و جلوه عینی نظام تربیت رسمی و عمومی، فضایی منعطف، پویا، بالنده و هدفمند است که می‌تواند زمینه کسب شایستگی‌های لازم را در متربیان برای درک و اصلاح مداوم موقعیت بر اساس نظام معیار اسلامی فراهم کند. مدرسه صالح به‌عنوان سازمان یادگیرنده با ایجاد فضایی تعاملی میان مربیان و متربیان با سطوح خبرگی متفاوت امکان ترکیب تجربه‌ها را برای شناخت نقاط هستی‌بخش و هستی‌زاد و راه‌های مواجهه با آن را متناسب با تفاوت‌های فردی متربیان تدارک می‌بیند. در این مدرسه تلاش بر آن است که ضمن آموزش علوم مختلف، فرصت‌ها علمی و عملی بیشتری در تقویت مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان ایجاد شود و به‌طور کلی مهارت‌های لازم برای داشتن یک زندگی موفق در جامعه با در نظر گرفتن معیارهای ارزشی و اسلامی و تحولات اجتماعی به دانش‌آموزان داده شود (Nayeripour and Baradaran, 2020).

پژوهش‌های بسیار اندکی درباره مدرسه صالح یا مدرسه مطلوب و برتر انجام‌شده که در ادامه نتایج مهم‌ترین آنها گزارش می‌شوند. Sobhani, Shahrakipour and Sharifi (2022) ضمن پژوهشی پیامدهای حاصل از مدرسه تراز با رویکرد سند تحول بنیادین را شامل ۳۱ شاخص در ۵ مولفه و ۲ بعد مدرسه توانمندساز (با ۳ مولفه آموزش موثر، فرهنگ کارآمد و نظام پایش) و یادگیری خودراهبر (با ۲ مولفه آگاهی و راهبردهای یادگیری) معرفی کردند. Entezari and Sharifi (2021) ضمن پژوهشی شاخص‌های مدرسه برتر در سند تحول آموزش و پرورش را شامل تعلیم و تربیت اخلاقی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، زیست/بدنی و علمی و فناوری بودند. همچنین، شرایط علی در پیاده‌سازی مدرسه برتر در تراز سند تحول آموزش و پرورش شامل معلم، برنامه‌درسی، مدیریت، فضای آموزشی و تجهیزات، فناوری اطلاعات به‌عنوان الزامات درونی و جامعه اسلامی، رسانه، خانواده و عدالت تربیتی به‌عنوان الزامات بیرونی بودند. Kouhi Janaghari, Soleimani, Zahed Babelan and Rastgou (2021) ضمن پژوهشی ویژگی‌های مدرسه مطلوب از نظر ذینفعان را شامل ۶ بعد و ۱۶ مولفه شناسایی کردند؛ به‌طوری که بعد منابع انسانی دارای ۵ مولفه مدیر مدرسه، معلمان مدرسه، معاونان مدرسه، سرایدار و خدمت‌گزار مدرسه و اولیای دانش‌آموزان، بعد فضا دارای ۲ مولفه فضای فیزیکی مدرسه و فضای عاطفی و روانی مدرسه، بعد ابزارهای آموزشی دارای ۲ مولفه تجهیزات آموزشی مدرسه و فناوری مدرسه، بعد منابع مالی دارای ۲ مولفه بودجه دولتی و حمایت‌های مالی اولیا و خیرین، بعد برنامه‌های آموزشی دارای ۴ مولفه دانش فناورانه، کتاب‌های درسی مدرسه، رسانه‌های آموزشی و منابع کمک‌آموزشی مدرسه و بعد خانواده دارای ۲ مولفه اولیای دانش‌آموزان مدرسه و دانش‌آموزان مدرسه بود.

Mirzaei et al (2019) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مدرسه مطلوب، مدرسه‌ای است که انسانیت، پذیرش ارزش‌ها در فضایی آکنده از آرامش، تکریم و احترام فراگیران، آموزش رفتاری توأم با تدبیر و تأمل در مقابل ارزش‌ها، مادی‌نبودن صرف ارزش‌ها، تدوین اهداف ارزشمند و پرجاذبه، توأم‌بودن علم و عمل، اخلاق‌محوری، پرورش انسان‌های صاحب درد دوری از حق، طالب کمال مطلق، پرورش مصلحان اجتماعی عابد و عالمان مصلح اجتماعی، انسان‌های آزاده، مسئولیت‌پذیر، تقویت اراده دانش‌آموزان، عدالت‌محوری، احقاق حق، تقویت عاطفه به‌جا و توجه به برنامه‌های عبادی، تقویت پرورش جنبه‌های هنری و خلاقیت و درس شرف و انسانیت و معنویت و تعادل در ارزش‌ها از جمله آموزه‌های مدرسه مطلوب باشد.

Asgari, Soorgi and Ghaziani (2018) ضمن پژوهشی هفت عامل یا ویژگی مدرسه صالح در مدارس ابتدایی را شامل احسان و عدالت، ساده‌سازی، مشارکت و تعاون، انعطاف‌پذیری، متناسب‌سازی، پالایش و تعادل معرفی کردند. Shokohi et al (2018) ضمن پژوهشی میزان تحقق تمامی ویژگی‌های مدرسه صالح شامل مشارکت و تعاون، رابطه احسان و عدالت، متناسب‌سازی، ساده‌سازی، پالایش و انعطاف‌پذیری را از نظر معلمان دوره ابتدایی بالاتر از حد متوسط ارزیابی کردند. بدون شک مدارس تحت تاثیر مبانی فلسفی هستند و یکی از آرزوهای خانواده‌ها برای فرزندان خود، ورود آنها به یک مدرسه مطلوب انسانی است و یکی از آرزوهای کارگزاران مدارس نیز اشتغال در یک مدرسه مطلوب می‌باشد و چنین مدرسه‌ای دارای فلسفه و منشوری برای تربیت دانش‌آموزان است (Mirzaei et al, 2019). تغییر و تحول در هر کشوری باید از نظام آموزشی و به‌ویژه مدارس شروع شود و با توجه به بافت فرهنگی و مذهبی کشور ایران لازم است که زمینه برای تحقق مدرسه صالح فراهم شود. برای تحقق مدرسه صالح ابتدا نیاز است تا پژوهش‌هایی جامع درباره آن انجام و سپس بر اساس آنها برنامه‌ای جامع و مانع طراحی و به کمک اساتید خبره و برجسته اقدام به آموزش آنها کرد. همان‌طور که در پیشینه پژوهشی مشخص است، پژوهش‌های بسیار اندکی درباره مدرسه صالح انجام شده و پژوهشی اقدام به طراحی یا اعتباریابی مدلی برای استقرار آن نکرده است که انجام این پژوهش می‌تواند به متخصصان و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش در شناخت بهتر چگونگی استقرار مدرسه صالح کمک کند و راهکارهایی کاربردی به آنان ارائه نماید. بنابراین، هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح بود.

روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر زمانی مقطعی و از نظر هدف کاربردی بود. جامعه پژوهش صاحب‌نظران مدرسه صالح استان هرمزگان در سال ۱۴۰۰ بودند که طبق اصل اشباع نظری تعداد ۱۷ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. قلمرو این تحقیق تمامی خبرگان و صاحب‌نظران مدرسه صالح بودند و افرادی که آگاهی و دانش بیشتری نسبت به موضوع پژوهش داشتند، شناسایی و انتخاب گردیدند. در روش تعیین حجم نمونه طبق اصل اشباع نظری نمونه‌گیری زمانی خاتمه می‌یابد که نمونه‌های جدید نتوانند هیچ اطلاعات جدیدی به اطلاعات قبلی پژوهش بیفزایند. پست سازمانی، جنسیت، محل خدمت و مدت مصاحبه با هر یک از نمونه‌های پژوهش حاضر در جدول ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۱. پست سازمانی، جنسیت، محل خدمت و مدت مصاحبه با هر یک از نمونه‌ها در پژوهش حاضر

شماره	پست سازمانی	جنسیت	محل خدمت	مدت مصاحبه
۱	معاون آموزش متوسطه استان	مرد	بندرعباس	۳۰ دقیقه
۲	مشاور مدرسه	مرد	بندرعباس	۲۵ دقیقه
۳	معاون منطقه	مرد	هرمز	۲۰ دقیقه
۴	رئیس منطقه	مرد	شهاب	۳۰ دقیقه
۵	رئیس منطقه	مرد	فین	۲۵ دقیقه
۶	کارشناس آموزش	زن	شهاب	۲۰ دقیقه
۷	کارشناس گروه‌های آموزشی	زن	شهاب	۲۵ دقیقه
۸	دبیر سند تحول استان	مرد	بندرعباس	۳۰ دقیقه
۹	دبیر سند تحول منطقه	زن	شهاب	۲۵ دقیقه
۱۰	کارشناس واحد پژوهش	زن	بندرعباس	۲۵ دقیقه
۱۱	دبیر سند تحول وزارتخانه	مرد	تهران	۳۰ دقیقه
۱۲	استاد دانشگاه	مرد	شهاب	۲۰ دقیقه
۱۳	کارشناس مسئول انجمن	زن	بندرعباس	۲۵ دقیقه
۱۴	مدیر مدرسه	زن	بندرعباس	۲۰ دقیقه
۱۵	کارشناس	زن	بندرعباس	۲۰ دقیقه

۱۶	مدیر	مرد	شهاب	۲۵ دقیقه
۱۷	معلم	زن	بندرعباس	۲۵ دقیقه

در این پژوهش بعد از تصویب پروپوزال اقدام به شناسایی صاحب‌نظران و خبرگان مدرسه صالح استان هرمزگان شد و سپس برای آنها و دبیر سند تحول بنیادین وزارت‌خانه آموزش و پرورش اهمیت و ضرورت پژوهش بیان و بعد از اخذ موافقت آنها جهت شرکت در پژوهش با آنان درباره مکان، زمان و نحوه مصاحبه هماهنگی لازم به عمل آمد. مصاحبه‌کننده و مصاحبه‌شوندگان در زمان و مکان از قبل تعیین شده حضور یافتند و مصاحبه‌ها به صورت انفرادی و با توجه به سوال‌های که پژوهشگران از قبل طراحی کرده بودند، انجام شد. برای این منظور ابتدا مصاحبه‌کننده اولین سوال را از مصاحبه‌شونده پرسید و از وی خواست تا به صورت آزادانه و در چارچوب سوال مطرح شده به آن پاسخ دهد. در هنگام انجام مصاحبه همان‌طور که قبلاً با مصاحبه‌شوندگان هماهنگی و موافقت آنها اخذ شده بود، مصاحبه‌ها ضبط شدند و علاوه بر آن مصاحبه‌کننده مطالب کلیدی مصاحبه‌ها را یادداشت و مطالب ثبت شده را به تایید آنها رساند. متن مصاحبه‌ها و مصاحبه‌های ضبط شده به صورت مکرر بررسی و مفاهیم و مقوله‌های مختلف آنها استخراج شدند و بر اساس آن مدل استقرار مدرسه صالح طراحی و ترسیم شد. در مرحله بعد از خبرگان و صاحب‌نظران خواسته شد تا اعتبار مدل را بررسی و نظر خود را درباره آن نمایند. در پایان از مصاحبه‌شوندگان تقدیر و تشکر به عمل آمد.

ابزار مطالعه حاضر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و صاحب‌نظران مدرسه صالح بود؛ به طوری که شش سوال اصلی و تعدادی سوال فرعی داشت. سوال‌ها توسط پژوهشگران بر اساس میانی نظری مدرسه صالح و به‌ویژه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش طراحی شد و زمانی از سوال‌های فرعی استفاده که مصاحبه‌شوندگان منظور از سوال اصلی را متوجه نشدند یا اینکه در پاسخ به سوال اصلی دچار اشتباه شدند. به عبارت دیگر، سوال‌های فرعی به درک سوال‌های اصلی و هدایت پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان کمک کرد.

روایی مصاحبه‌ها با روش مثلث‌سازی مناسب ارزیابی شد. روش‌های مثلث‌سازی شامل مثلث‌سازی منابع داده‌ها (استفاده از منابع متعدد داده‌ها در مطالعه یا پژوهش)، مثلث‌سازی محقق (استفاده بیش از یک پژوهشگر برای جمع‌آوری، تجزیه، تحلیل و تفسیر داده‌ها) و مثلث‌سازی نظریه‌ای یا تئوری (استفاده از دیدگاه‌های متعدد برای تفسیر داده‌ها) است. روایی مثلث‌سازی در این مطالعه به این صورت بود که سوال‌های مصاحبه با دو فرد خبره بررسی و در عین حال از مطالعه تئوری‌ها، منابع اطلاعاتی و مستندات نیز استفاده شد. همچنین، پایایی مصاحبه‌ها با روش ضریب کاپای کوهن ۰/۸۱ بدست آمد که حاکی از پایایی مطلوب و مناسب بود. در نهایت، داده‌ها پس از جمع‌آوری با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با روش کدگذاری در نرم‌افزار MAXQDA تحلیل شدند.

یافته‌ها

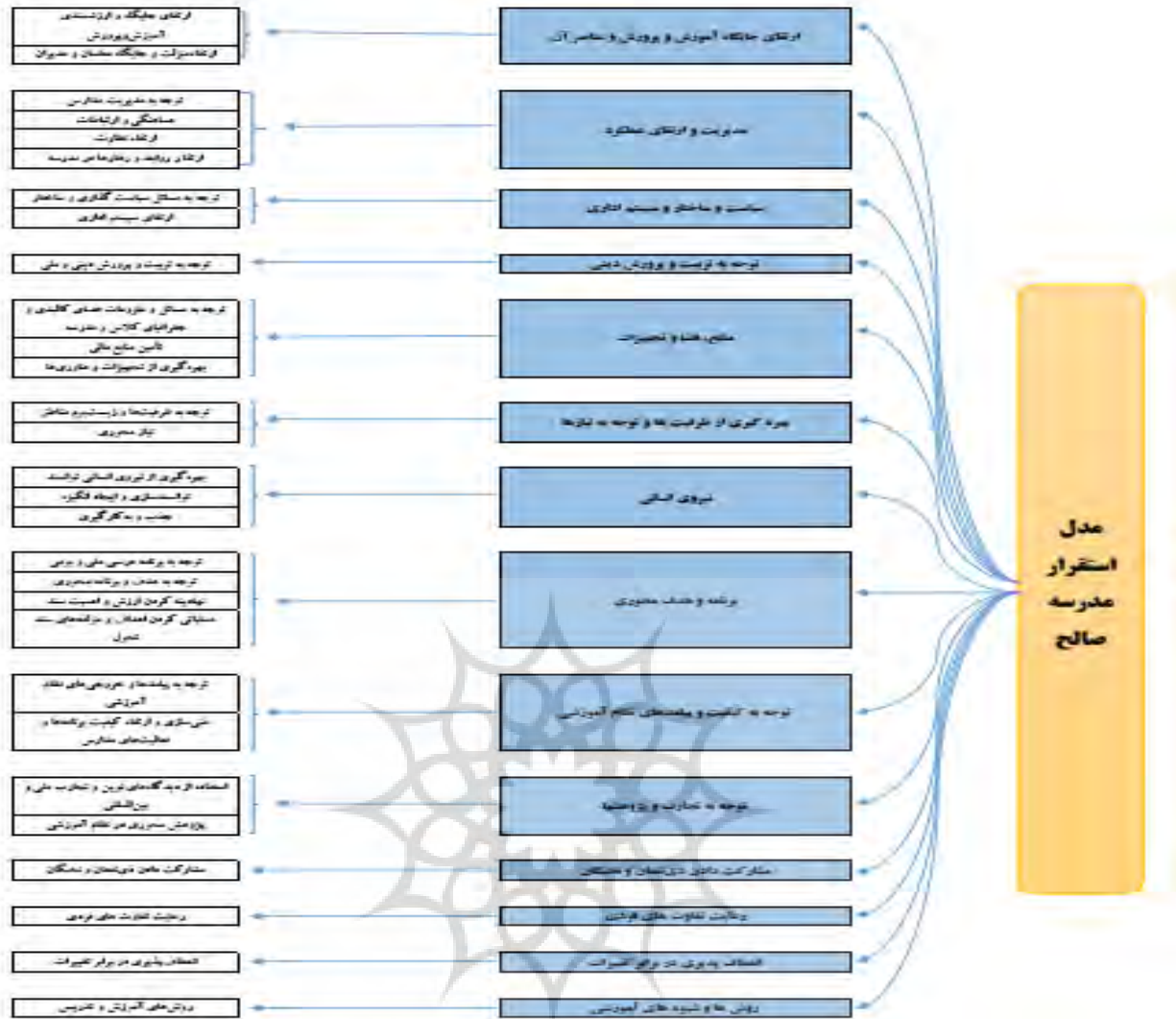
در این پژوهش مصاحبه با ۱۵ نفر به اشیاع رسید، اما برای اطمینان مصاحبه با دو نفر دیگر انجام و نمونه‌های پژوهش حاضر ۱۷ نفر بودند. نتایج مقوله‌ها، زیرمقوله‌ها، تعداد مفاهیم و کد مصاحبه‌شوندگان مربوط برای مدل استقرار مدرسه صالح در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲. نتایج مقوله‌ها، زیرمقوله‌ها، تعداد مفاهیم و کد مصاحبه‌شوندگان برای مدل استقرار مدرسه صالح در پژوهش حاضر

مقوله	زیرمقوله	تعداد مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن	ارتقای جایگاه و ارزشمندی آموزش و پرورش	۶ مفهوم	۱، ۵، ۶، ۹، ۱۰ و ۱۶
	ارتقای منزلت و جایگاه معلمان و مدیران	۲ مفهوم	۴ و ۱۴
مدیریت و ارتقای عملکرد	توجه به مدیریت مدارس	۱۱ مفهوم	۱، ۲، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶ و ۱۷
	هماهنگی و ارتباطات	۱۹ مفهوم	۱ تا ۱۰، ۱۲، ۱۵ و ۱۷
	ارتقاء نظارت	۵ مفهوم	۲، ۵، ۸ و ۱۲
	ارتقاء روابط و رفتارها در مدرسه	۳۸ مفهوم	۱ تا ۱۴، ۱۶ و ۱۷
سیاست، ساختار و سیستم اداری	توجه به مسائل سیاست‌گذاری و ساختار	۲۷ مفهوم	۲ و ۴ تا ۱۷
	ارتقای سیستم اداری	۸ مفهوم	۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶ و ۱۷
توجه به تربیت و پرورش دینی	توجه به تربیت و پرورش دینی و ملی	۱۰ مفهوم	۲ تا ۵ و ۷ تا ۱۰
منابع، فضا و تجهیزات	توجه به مسائل و ملزومات فضای کالبدی کلاس و مدرسه	۵۷ مفهوم	۱ تا ۱۷
	تأمین منابع مالی	۴۶ مفهوم	۱ تا ۶ و ۸ تا ۱۷
	بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌ها	۴۴ مفهوم	۱، ۳، ۵، ۷ تا ۱۷
بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها	توجه به ظرفیت‌ها و زیست‌بوم مناطق	۵۷ مفهوم	۱، ۳ تا ۱۲ و ۱۴ تا ۱۷

۱۷ و ۱۲، ۱۱، ۸، ۷، ۱	۶ مفهوم	نیازمحوری	
۱۶، ۳، ۴، ۷، ۱۰ تا ۱۴ و ۱۶	۱۶ مفهوم	بهره‌گیری از نیروی انسانی توانمند	نیروی انسانی
۱۷ تا ۲، ۴ تا ۱۱ و ۱۳ تا ۱۵	۱۹ مفهوم	توانمندسازی و ایجاد انگیزه	
۱۶ و ۱۱، ۳، ۲	۶ مفهوم	جذب و بکارگیری	
۱۷ و ۱۵، ۱۱، ۶ تا ۱۷	۹ مفهوم	توجه به برنامه‌درسی ملی و بومی	برنامه و هدف محوری
۱۶ تا ۱، ۴ تا ۹، ۱۱ تا ۱۳ و ۱۶	۱۶ مفهوم	توجه به هدف و برنامه محوری	
۱۷ تا ۱، ۳ تا ۱۰، ۱۱ و ۱۳ تا ۱۷	۱۷ مفهوم	نهادینه‌کردن ارزش و اهمیت سند	
۱۷ و ۱۴، ۱۳، ۳	۱۱ مفهوم	عملیاتی‌کردن اهداف و مولفه‌های سند تحول	
۱۷ تا ۱، ۴ تا ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳ و ۱۵ تا ۱۷	۲۵ مفهوم	توجه به پیامدها و خروجی‌های نظام آموزشی	توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی
۱۶ و ۱۴، ۱۱، ۷، ۴، ۳، ۱	۷ مفهوم	غنی‌سازی و ارتقای کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌های مدارس	
۱۱	۱ مفهوم	استفاده از دیدگاه‌های نوین و تجارب ملی و بین‌المللی	توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها
۱۷ تا ۱، ۳، ۷، ۹، ۱۰ و ۱۲ تا ۱۷	۱۳ مفهوم	پژوهش‌محوری در نظام آموزشی	
۱۷ تا ۱، ۱۲ تا ۱۴ و ۱۷	۳۸ مفهوم	مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان	مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان
۱۷ تا ۱، ۳ تا ۶ و ۱۳ تا ۱۶	۱۰ مفهوم	رعایت تفاوت‌های فردی	تفاوت‌های فردی
۱۷ و ۱۶، ۴	۴ مفهوم	انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات	انعطاف‌پذیری
۱۶ و ۱۲، ۱۱، ۴، ۳	۱۸ مفهوم	روش‌ها و شیوه‌های آموزش و تدریس	روش‌ها و شیوه‌های آموزشی

همان‌طور که در جدول ۲ قابل مشاهده است، برای مدل استقرار مدرسه صالح ۵۴۶ مفهوم در ۲۹ زیرمقوله و ۱۴ مقوله‌شناسایی شد. مقوله‌ها شامل ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن (با دو زیرمقوله ارتقای جایگاه و ارزشمندی آموزش و پرورش و ارتقای منزلت و جایگاه معلمان و مدیران)، مدیریت و ارتقای عملکرد (با چهار زیرمقوله توجه به مدیریت مدارس، هماهنگی و ارتباطات، ارتقاء نظارت و ارتقاء روابط و رفتارها در مدرسه)، سیاست، ساختار و سیستم اداری (با دو زیرمقوله توجه به مسائل سیاست‌گذاری و ساختار و ارتقای سیستم اداری)، توجه به تربیت و پرورش دینی (با یک زیرمقوله توجه به تربیت و پرورش دینی و ملی)، منابع، فضا و تجهیزات (با سه زیرمقوله توجه به مسائل و ملزومات فضای کالبدی کلاس و مدرسه، تأمین منابع مالی و بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌ها)، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها (با دو زیرمقوله توجه به ظرفیت‌ها و زیست‌بوم مناطق و نیازمحوری)، نیروی انسانی (با سه زیرمقوله بهره‌گیری از نیروی انسانی توانمند، توانمندسازی و ایجاد انگیزه و جذب و بکارگیری)، برنامه و هدف محوری (با چهار زیرمقوله توجه به برنامه‌درسی ملی و بومی، توجه به هدف و برنامه محوری، نهادینه‌کردن ارزش و اهمیت سند و عملیاتی‌کردن اهداف و مولفه‌های سند تحول)، توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی (با دو زیرمقوله توجه به پیامدها و خروجی‌های نظام آموزشی و غنی‌سازی و ارتقای کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌های مدارس)، توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها (با دو زیرمقوله استفاده از دیدگاه‌های نوین و تجارب ملی و بین‌المللی و پژوهش‌محوری در نظام آموزشی)، مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان (با یک زیرمقوله مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان)، تفاوت‌های فردی (با یک زیرمقوله رعایت تفاوت‌های فردی)، انعطاف‌پذیری (با یک زیرمقوله انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات) و روش‌ها و شیوه‌های آموزشی (با یک زیرمقوله روش‌ها و شیوه‌های آموزش و تدریس) بودند. با توجه به نتایج مقوله‌ها و زیرمقوله‌های حاصل از مصاحبه پژوهش حاضر، مدل استقرار مدرسه صالح در شکل ۱ قابل مشاهده است.

شکل ۱. مدل استقرار مدرسه صالح حاصل از مصاحبه در پژوهش حاضر

بررسی اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح حاصل از مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران مدرسه صالح بر اساس مجموع نظر ۱۷ نفر از آنها نشان داد که نسبت روایی محتوایی ۰/۸۴ و شاخص روایی محتوایی ۰/۸۹ بدست آمد که حاکی از اعتبار مناسب مدل استقرار مدرسه صالح بودند.

بحث و نتیجه‌گیری

درباره مدرسه صالح پژوهش‌های اندکی انجام شده و به نظر می‌رسد که استقرار بتواند سبب تحول در مدرسه و نظام آموزش و پرورش و بالطبع جامعه شود. بنابراین، هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی مدل استقرار مدرسه صالح بود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که برای مدل استقرار مدرسه صالح ۵۴۶ مفهوم در ۲۹ زیرمقوله و ۱۴ مقوله شناسایی و مدل مذکور دارای اعتبار مناسبی بود؛ به طوری که مقوله‌ها شامل ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن، مدیریت و ارتقای عملکرد، سیاست، ساختار و سیستم اداری، توجه به تربیت و پرورش دینی، منابع، فضا و تجهیزات، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها، نیروی انسانی، برنامه و هدف محوری، توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی، توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها، مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان، تفاوت‌های فردی، انعطاف‌پذیری و روش‌ها و شیوه‌های آموزشی بودند. با اینکه پژوهشی درباره مدل استقرار مدرسه صالح انجام نشده بود و پژوهش‌های بسیار اندکی در این زمینه انجام شده است، اما یافته‌های پژوهش حاضر از جهاتی همسو با یافته‌های پژوهش‌های (2022) Sobhani et al، (2021) Entezari and Sharifi، (2021) Kouhi Janaghard et al، (2019) Mirzaei et al، (2018) Asgari et al و (2018) Shokohi et al همسو بودند.

در تفسیر این یافته‌ها می‌توان گفت که مقوله اول ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن بود که بر اساس نظر خبرگان باید نگاه جامعه نسبت به جایگاه و اهمیت آموزش و پرورش تغییر پیدا کند، یک نگاه ارزشی نسبت به آموزش و پرورش ایجاد شود و منزلت و جایگاه معلم و اهمیت نقش آنها به‌عنوان معمار آینده جامعه مورد توجه ویژه قرار گیرد تا نگاه تحولی در آن آموزش و پرورش حاکم گردد و درک مشترکی از کارکردهای مدرسه و عناصر آن بوجود آید. مقوله دوم مدیریت و ارتقای عملکرد بود که در این زمینه باید استعدادهای خاص برای مدیریت بومی در بدنه آموزش و پرورش جذب گردد، شایسته‌سالاری در انتصاب مدیریتی لحاظ گردد، بسترهای لازم برای استقرار مدیریت باثبات، کارآمد و توانمند در سطوح مدیریت هماهنگی و انسجام طرح‌ها و برنامه‌ها فراهم شود، هماهنگی و ارتباط شفاف بین مدرسه و سایر زیرنظام‌ها همسو با سیاست‌های کلی کشور برقرار شود، همسویی، هماهنگی و همکاری بین متولیان و دستگاه‌های اجرایی با آموزش و پرورش برقرار گردد، تیم نظارتی برای رعایت استانداردها در آموزش و پرورش تشکیل گردد و بر پروژه‌ها نظارت ویژه شود، محیطی امن، پرنشاط، بدون رفتارهای نامطلوب، تجلی‌بخش فرهنگ غنی ایرانی، تربیت آگاهانه، تقویت اراده، تقدم مسائل تربیتی، توجه به اجرای عدالت آموزشی، توجه به اصول شهروندی و مدرسه شاد، توجه به ساحت‌های شش‌گانه تربیتی، حذف عناصر منفی از مدرسه، داشتن نشاط و سلامت روحی، زمینه‌سازی رشد و تعالی فرد، فضای منعطف و پویا و ایجاد محیط، تعاملی، پویا و بانشاط در آموزش و پرورش فراهم گردد. مقوله سوم سیاست، ساختار و سیستم اداری بود که طبق نظر خبرگان باید نظام متمرکز آموزشی به سمت عدم تمرکز حرکت کند و حجم برنامه‌های واحد ستاد کاهش یابد، پایگاه‌های مشاوره برای طراحی الگوی توسعه پایدار ایجاد شود، نگاه سیستمی در آموزش و پرورش حاکم گردد، از ظرفیت‌های برون‌سازمانی استفاده شود، در اجرای برنامه‌درسی ملی تفویض اختیار صورت گیرد و عوامل سیاسی و دخالت‌های سیاسی کاهش یابد، به نظام رتبه‌بندی توجه ویژه شود، ضعف‌های نظام ارزشیابی مرتفع و برنامه‌های منظمی طراحی و اجرا گردد و در برنامه‌ها از تنوع و اختیار لازم بدون دخالت سلیقه شخصی استفاده شود.

مقوله چهارم توجه به تربیت و پرورش دینی بود که در این زمینه باید به آموزه‌های ایرانی-اسلامی در تربیت توجه ویژه شود، هویت دینی و تربیت متناسب با موازین اسلامی و فرهنگ انقلابی با رعایت موازین و معیارهای دینی توجه و تقویت گردد و در مدارس مکان‌های مذهبی ساخته شود. مقوله پنجم منابع، فضا و تجهیزات بود که بر اساس نظر خبرگان باید در مکان‌یابی، طراحی و اجرای مهندسی فضای فیزیکی کلاس و مدرسه به استانداردهای ملی و بین‌المللی، اصول مهندسی و معماری و شرایط اقلیمی توجه شود، فضای کافی و ایمن در مدرسه پیش‌بینی شود، فضاهای فرسوده بازسازی گردد، فضای سبز قابل دسترسی فراهم شود، تراکم مناسبی برای کلاس‌ها و مدارس اعمال گردد، مکان‌های سمعی بصری و فضای ویژه برای کلاس‌های ویژه و افراد با نیازهای ویژه طراحی شود، از ظرفیت مشارکت مالی برون‌سازمانی و خیرین استفاده شود، در عین صرفه‌جویی بودجه کافی برای برنامه‌ها اختصاص یابد، از مشارکت شوراهای آموزش و پرورش و صنایع استفاده شود، برای مدارس تجهیزات به‌روز خریداری شود، سرانه هوشمندسازی مدارس افزایش یابد و بین نیروها و توانمندی‌ها با امکانات و تجهیزات توزان برقرار شود. مقوله ششم بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها بود که در این زمینه باید به ارزش‌های حاکم بر استان و ظرفیت درونی مناطق توجه شود، نیروهای توانمند بومی بکارگرفته شوند، برنامه‌درسی متناسب با شرایط فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و جغرافیای طراحی و تدریس شود، به فرهنگ بومی، فرهنگ زیست‌محیطی، موقعیت جغرافیایی، مولفه‌های زیستی و فرهنگی، شرایط اقلیمی و فرهنگی، شرایط بومی و محلی، میراث فرهنگی و هویت محلی و ملی توجه ویژه‌ای شود، اقدام به آمایش رشته‌های تحصیلی و شغلی استان گردد، به نیازهای استان و جامعه محلی توجه و رشته‌ها با نیازهای اشتغال استان متناسب‌سازی و آموزش متناسب با آنها ارائه شود. مقوله هفتم نیروی انسانی بود که طبق نظر خبرگان باید از ظرفیت نیروی انسانی توانمند حداکثر استفاده شود، با دانشگاه فرهنگیان ارتباط مستمر و پیوسته برقرار گردد، مهندسی نیروی، تربیت و تأمین توانمندسازی نیروی انسانی متخصص، توانمند و شایسته مد نظر باشد، آموزش مستمر برای توانمندسازی نیروی انسانی و ایجاد انگیزه برای آنها صورت پذیرد، دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های متناسب با نیازها در راستای توانمندسازی نیروی انسانی برگزار شود، از مزایای جانبی و پرداخت حقوق برای ایجاد و افزایش انگیزه استفاده گردد، ضعف‌ها و کمبودهای دانش و آگاهی‌ها با فراهم‌سازی زمینه رشد و تعالی و کسب شایستگی‌های فردی و اجتماعی مرتفع شود، مدرسین توانمند برای تدریس مفاهیم تناسب با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تربیت شوند و فقر نیروی آموزش‌دیده انسانی، باانگیزه و توانمند مرتفع گردد.

مقوله هشتم برنامه و هدف محوری بود که در این زمینه باید در اجرای برنامه‌ها انعطاف کافی داشت و برنامه‌ها با شرایط بومی و محلی متناسب‌سازی شوند، از مشارکت افراد ذینفع در اجرای برنامه‌های درسی ملی بهره‌برداری شود، اصول برنامه‌ریزی درسی در تدوین برنامه‌های درسی مدنظر قرار گیرد، برنامه‌های درسی متناسب با نیاز و شرایط بومی و محلی تدوین گردد، برنامه‌ریزی‌ها بر اساس اهداف دوره‌های مختلف تحصیلی و در چارچوب سند تحول بنیادین صورت پذیرد، به مدرسه محوری و برنامه محوری پنهان توجه ویژه شود، برنامه استراتژیک بدون دخالت سلیقه شخصی و شعارزدگی تنظیم و اجرا گردد، مسئولین از مفاد سند تحول بنیادین آگاهی و به اجرای آن اعتقاد داشته باشند، درباره سند مذکور گفت‌وگوهای سازمان‌سازی انجام شود، برداشت مشترکی از مدرسه صالح ادراک و استنباط شود، ابهام بخش‌های مختلف سند تحول بنیادین رفع گردد، از شتاب‌زدگی در تدوین و اجرای سند اجتناب شود، افراد در اجرای سند تحول

بنیادین مسئولیت‌پذیر باشند و ضمن اجتناب از آرمان‌گرایی در تدوین سند مذکور زیرساخت‌های لازم برای اجرای آن فراهم شود. مقوله نهم توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی بود که بر اساس نظر خبرگان باید به پیامد اجرای سند تحول بنیادین شامل رشد همه‌جانبه در رسیدن به حیات طیبه، تربیت انسان تاثیرگذار، انسان مومن و بااخلاق، انسان خودباور و دارای اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیر، کارآفرین، دارای تعالی اخلاقی، روابط اجتماعی مطلوب و کسب شایستگی‌های اخلاقی فردی و خانوادگی در تراز جمهوری اسلامی ایران توجه ویژه شود و علاوه بر آن، زمینه برای ارتقای کیفیت مدارس با تشکیل کارگاه‌های کیفیت‌بخشی، توجه به اصول کیفیت در مدارس، توجه به تعالی مدیریت و رعایت استانداردها در زمینه آموزش و غنابخشی به مدارس فراهم گردد. مقوله دهم توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها بود که در این زمینه باید از دیدگاه‌های نوین ملی و بین‌المللی استفاده شود، ضعف‌ها و چالش‌های اجرایی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با بررسی دقیق و علمی مشخص گردند، بودجه‌های لازم برای انجام پژوهش تخصیص داده شود و نتایج پژوهش‌ها مورد استفاده قرار گیرد و فرهنگ پژوهش تقویت و کمیته‌های علمی و پژوهشی در استان‌ها مستقر شوند.

مقوله یازدهم مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان بود که طبق نظر خبرگان باید گفتمان‌سازی با مشارکت ذینفعان انجام گیرد، مشارکت‌های معنوی و غیرمعنوی و علمی خیرین و نهادهای خصوصی در درون و بیرون سازمان و بهره‌برداری از ظرفیت نخبگان مد نظر قرار گیرد، محیط و روحیه مشارکت‌جویانه تقویت شود و ظرفیت‌های برون‌سازمانی گسترش یابد. مقوله دوازدهم تفاوت‌های فردی بود که در این زمینه باید به استعدادها و توانایی‌های فردی، جنسیتی و سنی توجه ویژه‌ای شود و همواره دانش‌آموزان خاص، عوامل روانشناختی، ویژگی‌های سنی، جنسی و فرهنگی مد نظر باشد. مقوله سیزدهم انعطاف‌پذیری بود که بر اساس نظر خبرگان باید برنامه‌ها با تغییرها و تحول‌های روز تطبیق داده شوند و برنامه‌درسی مطابق با آمایش سرزمینی به‌صورت منعطف در اجرا لحاظ گردد. مقوله چهاردهم روش‌ها و شیوه‌های آموزشی بود که در این زمینه باید روش‌های آموزش و تدریس در راستای فراهم‌سازی فرصت‌های مناسب یادگیری و بهره‌گیری از رویکرد تعاملی و چندساختی و دوری از تاکید بر حفظیات باشد و تمرکز به سمت محیط‌های یادگیری تعاملی و کسب آموزش‌های کاربردی و مساله‌محور باشد.

به‌طورکلی نتایج پژوهش حاضر حاکی از شناسایی مفاهیم، مقوله‌ها و زیرمقوله‌های بسیاری برای مدل استقرار مدرسه صالح و اعتباریابی مناسب آن بود؛ به‌طوری که برای مدل مذکور ۵۴۶ مفهوم در ۲۹ زیرمقوله و ۱۴ مقوله شناسایی و مقوله‌ها شامل ارتقای جایگاه آموزش و پرورش و عناصر آن، مدیریت و ارتقای عملکرد، سیاست، ساختار و سیستم اداری، توجه به تربیت و پرورش دینی، منابع، فضا و تجهیزات، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توجه به نیازها، نیروی انسانی، برنامه و هدف محوری، توجه به کیفیت و پیامدهای نظام آموزشی، توجه به تجربه‌ها و پژوهش‌ها، مشارکت ذی‌نفعان و نخبگان، تفاوت‌های فردی، انعطاف‌پذیری و روش‌ها و شیوه‌های آموزشی بودند. این یافته‌ها برای مدیران و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش دارای تلویحات کاربردی بسیاری است و آنها بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توانند گام موثری در جهت ارزیابی میزان تحقق مدرسه صالح و تلاش برای استقرار آن بردارند.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از همه کسانی که در انجام این پژوهش مشارکت داشتند و به پژوهشگران کمک کردند، تشکر می‌شود.

References

- Asgari A, Soorgi F, Ghaziani M. (2018). Construction and validation of Saleh school features in primary schools of Birjand city. *Islam and Educational Research*, 9(2): 97-112. (In Persian)
- Bano M, Zowghi D, Kearney M, Schuck S, Aubusson P. (2018). Mobile learning for science and mathematics school education: A systematic review of empirical evidence. *Computers & Education*, 121: 30-58.
- Baradaran M, Nayeripour ZS. (2020). Saleh school, center for the existence of Hayat Tayyeb, with an emphasis on the local community. *Biannual Journal of Islamic Perspective on Educational Science*, 8(14): 5-25. (In Persian)
- Corral-Abos A, Aibar A, Estrada-Tenorio S, Julian JA, Ibor E, Zaragoza J. (2021). Implications of school type for active commuting to school in primary education students. *Travel Behaviour and Society*, 24: 143-151.
- Entezari M, Sharifi A. (2021). Identifying the characteristics of the distinguished school in the education transformation document. *Jundishapur Education Development Journal*, 12(Special Issue): 339-351. (In Persian)
- Kolb M, Frohlich L, Schmidpeter R. (2017). Implementing sustainability as the new normal: Responsible management education – From a private business school's perspective. *The International Journal of Management Education*, 15(2): 280-292.
- Kouhi Janaghard A, Soleimani T, Zahed Babelan A, Rastgou A. (2021). The characteristics of desirable schools from the beneficiaries' point of view: Sixth grade students and their parents (Case study: Ardabil primary schools). *Quarterly Journal of Family and Research*, 18(2): 89-106. (In Persian)
- Mirzaei L, Beheshti S, Imani Naeeni M. (2019). Moving toward desirable school from Motahari's view point by citing Holy Quran verses. *Quranic Studies Quarterly*, 9(36): 9-36. (In Persian)
- Mohammadi A, Zolfaghari Zafrani R, Navidadehm M, Torani H. (2020). Identifying factors contributing to competency based appointment of principals in compliance with the Clause "Guidance and Management. *Journal of School Administration*, 8(2): 218-245. (In Persian)
- Nayeripour ZS, Baradaran M. (2020). Requirements of organizational support perceived in Saleh school in the education transformation document. *Journal of Applied Issues in Islamic Education*, 5(1): 129-172. (In Persian)
- Rezaai M. (2019). Teachers' professional competencies: Past, present, and future. *Quarterly Journal of Education*, 35(2): 129-150. (In Persian)

- Shahsavari T, Soleimanpour Omran M, Hafezian M. (2022). Identify the dimensions and components of learning-teaching schools; Combined research. Quarterly Journal of Educational Leadership & Administration, 15(4): 189-215. (In Persian)
- Shokohi H, Soorgi F, Mohammadi Z, Mohammadzadeh E. (2018). The rate of realization of the characteristics of Saleh school from the perspective of primary school teachers in Birjand city. Hormozgan: The First National Conference on New Findings in the Field of Teaching and Learning.
- Sobhani M, Shahrakipour H, Sharifi A. (2022). Investigating the consequences of alignment school with the approach of the fundamental transformation document. Iranian Journal of Educational Sociology, 14(2): 289-298. (In Persian)

